

bruke i begrunnelser for at vi bør ha slike konkrete friheter eller rettigheter.

Det er heller ikke slik at vi er nødt til å legge til grunn et positivt begrep om frihet for å se at statens lovgivning kan bidra til å gjøre oss frie. Negativ frihet betyr nemlig ikke alltid fravær av ytre hindringer, forstått slik at vi er mest frie når vi har mange valgmuligheter. Negativ frihet kan også handle om ikke å være prisgitt andre personers vilkårlige innfall, slik for eksempel kvinner er prisgitt menn i patriarkalske samfunn. Denne betydningen av negativ frihet, som vektlegger at andre personer ikke har vilkårlig makt over oss, blir ofte kalt frihet som *ikke-dominans* – til forskjell fra den andre betydningen av negativ frihet, som gjerne kalles frihet som *ikke-innblanding*. Og tenker vi på negativ frihet som fravær av dominansrelasjoner, så er ikke innskrenking av mulige valg nødvendigvis den største trusselen mot friheten vår. Da kan andre privatpersoners evne til å gripe inn i våre handlinger ut fra eget forgodtbefinnende være et større problem. I et slikt perspektiv er det å leve i en velordnet stat som beskytter oss mot mulige overgrep fra andre – for eksempel voldelige ektefeller eller mafiaorganisasjoner – en forutsetning for å være fri. Lovene som utgjør rettssystemet, kan nok begrense valgmulighetene våre, men det er også lovene som sikrer at vi kan handle fritt, uten å leve på andres nåde.

Når vi spør etter grensene for statens makt, er vi opptatt av den innholdsmessige siden ved myndighetenes maktutøvelse. Da handler problemstillingen om hva staten bør tillate eller påby oss å gjøre. Moralske vurderinger av politisk maktutøvelse kan imidlertid også dreie seg om måten makt utøves på. Da handler problemstillingen om

hvordan politisk makt bør organiseres. Nær sagt all myndighetsutøvelse dreier seg om prosesser der noen få bestemmer hvilke regler som skal gjelde for alle. Men hvem bør bestemme, og på hvilke premisser bør de bestemme? Er det for eksempel viktig at de som formelt sett vedtar lover er demokratisk valgt? Et alternativ til demokrati kan være ekspertstyre, der tilgang til politisk makt er basert på kompetanse. Forsvarere av ekspertstyre vil typisk betone at gode beslutninger som ivaretar borgernes interesser og rettigheter, er viktigere enn at beslutningene er demokratisk forankret. Forsvarere av demokrati vil på sin side typisk betone verdien av positiv frihet på kollektivt nivå. Mange demokrater vil si at politisk frihet innebærer mer enn å leve i et samfunn med liberale lover som gir oss mange valgmuligheter. Vi må i tillegg ha anledning til å utøve innflytelse på de lovene vi er underlagt.

I kapitlene 19–21 skal vi i hovedsak konsentrere oss om spørsmålet om grensene for statens makt. I kapittel 19 ser vi på et klassisk utilitaristisk forsvar for negativ frihet forstått som ikke-innblanding. Hovedtemaet i kapittel 20 er teorier om naturlige eller iboende rettigheter. Dette er teorier som er beslektet med en pliktetisk tenkemåte. I kapitlet kommer vi også nærmere inn på tanken om negativ frihet forstått som ikke-dominans. I kapittel 21 tar vi for oss teorier som står nærmere dydsetikken, og som i større grad vektlegger statens rolle som tilrettelegger for utvikling av positive frihetsevner. I kapittel 22 diskuterer vi utfordringer knyttet til ekspertmakt i lys av demokratiske idealer.